

Дарко Б. Јелић

ТЕОЛОГ

Црквени писац прота Василије Николајевић; 175 година од рођења

Увод¹

Прота Василије Николајевић, иришки парох, у широј црквеној јавности познат је само по једном свом делу, по књизи „*Велики типик*“, која се у црквеном жаргону и назива „*Николајевићев типик*“.

Готово је потпуно непознато, или боље речено, мало коме је познато у нашој црквеној јавности да „Велики типик“ није једино црквено-књижевно дело проте Василија Николајевића.

Идеја нам је да овим радом, кроз краћи животопис и навођењем главних црквено-књижевних дела, у години протиног јубилеја, прикажемо и осветлимо личност овог изузетног, али од очију јавности скривеног пастира Цркве Христове.

Године 2017. и 2018. су године јубилеја овог врлог свештеника:

2017.

- 175 г. од рођења (1842)
- 140 г. од доласка за пароха иришког (1877)
- 130 г. од издања „Дополнитељног требника“ (1887)
- 130 г. од постанка чланом Матице Српске (1887)
- 125 г. од издања „Великог типика“ (1892)
- 105 г. од изласка 3. издања „Апостола“ (1912)
- 100 г. од одликовања надбедреником (1917)

2018.

- 125 г. од одликовања прво звањем почасног протојереја, а потом и чином протопрезвитера (1893.)
- 95 г. од уснућа (1923.)

1. Животопис

Прота Василије Николајевић најстарији је син свештеника Стефана Николајевића. Родио се 1. фебруара 1842. године,² у Сурдуку, где му је отац био парох.

Основну школу са одличним успехом завршио је у Голубинцима, затим завршава тзв. Oberschulle у Сремској Митровици, а потом и гимназију у Сремским Карловцима.

Након завршене гимназије, завршава и Карловачку богословију „с одликом“.

¹ Овај рад је настао као припремни и уводни рад током опсежног проучавања живота и рада проте Василија Николајевића, што треба да резултира књигом чија израда је у току.

² Сви датуми у раду су по новом календару.

Рукоположен је 25. априла 1866. за ђакона, а сутрдан за презвитера. Поста-вљен је прво за капелана свом оцу у Сурдуку, а након једанаест година, 1877. годи-не Црквена општина иришка изабрала га је за пароха на упражњену Николајевску парохију. Конзисторија Карловачке архидијецезе је потврдила тај избор. На паро-хијској служби у Иригу остаје 46 година.

Велике породичне трагедије које су се читавале прво кроз губитак неколико новорођених беба, па касније још двоје деце у року од недељу дана, а онда и честих смрти блиских сродника, нису омеле проту Василија да са огромном вером и енер-гијом, а надасве испуњеношћу љубављу према Богу, Цркви и свом српском роду, са пуно воље и енергије ревносно обавља свој пастирски и црквено-књижевни рад, кроз многе деценије, све до краја свога живота.

Са великим жаром је богослужио, проповедао, али и радио на поправци цркве и њеном опремању свим неопходним богослужбеним предметима.

Поред ангажовања на пољу црквеног рада, прота Василије је био вредни пре-галац и на пољу друштвених активности, сматрајући да и на тај начин доприно-си свом народу. Важно је напоменути да његово друштвено ангажовање није било нити политичко и страначко, а посебно не политикантско. Прота не само да није имао личне користи од те делатности, него је неретко имао проблема.

По доласку у Ириг најпре се клонио општинских послова. Међутим, то скла-њање му није пошло за руком. Становници Ирига, без разлике вере и народности, изабрали су га за заступника у општини. Избор га је обавезивао да се прихвати мандата, јер би у супротном морао да плати казну. Ту службу је обављао у два на-врата по три године. Иако је после првог мандата желео да одступи, био је изабран још једанпут. Након другог мандата прота више није прихватао избор. Са места општинског заступника прота је изабран и за жупанијског скупштинара у Вукова-ру, где је било седиште Сремске жупаније, а тамо је, пак, изабран за члана Управног одбора Жупаније. По властитом сведочењу, своје чланство у Жупанијском управ-ном одбору прота је схватао као служење и волео га је само из једног разлога: са позиције жупанијског одборника могао је *„помоћи многом нашем човеку, особито ирижанину, а и ићи на руку српским ојштинама“*.

Од 1894. године прота је био изабран и потврђен за школског надзорника и председника Школског одбора у Иригу. Такође је био члан и Жупанијског школ-ског одбора.

Био је члан општинског Здравственог одбора, који је имао за циљ да сагледава здравствене прилике код грађанства и брине се о њиховом побољшању.

Да би се зауставило или бар смањило зеленашење, прота је, заједно са својим пријатељима и братом, 1888. године основао први новчани завод у Иригу под нази-вом *„Прва задруга за њошћомаиње и шћедњу у Ирију“*.

Године 1891. основао је и *„Прво њошћедно друшћиво у Ирију“* са циљем да поро-дицама умрлих чланова Друштва олакша трошкове сахрањивања.

У Матицу српску прота Василије се учлањује 1887. године. Био је и скупштинар Матице и њен повереник за Ириг.

Након смрти свог пријатеља, учитеља и књижевника Стевана Радића, 1917. го-дине, прота Василије, као старац, прихватио се дужности председника *Српске чи-шћонице* у Иригу и на тој дужности је остао три године.

За свој рад прота Василије је примио црквена и државна одликовања. Најпре га је 1889. године, администратор Карловачке митрополије, бачки епископ Васили-јан Петровић, одликовао црвеним појасом. Потом, у марту 1893. године патријарх

Георгије Бранковић одликовао га је насловом почасног протојереја, а на Преображење исте године га је произвео у чин протојереја.

О Ђурђевдану 1917. године Епископ пакрачки и заменик Архиепископа-Митрополита карловачког, Мирон Николић, одликовао је проту Василија надбедреником, *„уважавајући њедесејтојодишњу службу свешћенојасџирску и сћечено у служби њој од њрејћосџављених њризнање за џруд и рад око издавања књига за њравилно и уредно вршење црквених дојослужења, а џако истјо уважавајући и њримеран живој, како у друшћиву црквеном, џако и џраћанском“*.³

Регент Александар Карађорђевић одликовао је проту Василија 1921. године Орденом Св. Саве IV степена. Исте године, Архијерејски синод га је одликовао правом ношења напрсног крста *„у знак њризнања њејових заслуга за св. њравославну Цркву и срјски народ, сћечених за време 55јодишње свешћеничке службе, за време које је истјрајно и неуморно радио, и на њољу црквене литератјуре, нарочијо у њишћањима њасџирскоја дојословља и у обласћи црквено-њасџирске њправе. (...)“*⁴

Прота Василије Николајевић упокојио се, поживевши 81 годину, 25. априла 1923. године, на дан своје годишњице рукоположења за џакона, са 57 година свештеничке службе, од чега је 46 година парохиског рада у Иригу.

Сахрањен је сутрадан, на Николајевском гробљу у Иригу, у својој породичној гробници. Опело је извршио Епископ ставропољски Михил Иванович Космодемјанскиј, из Руске заграничне цркве, који је живео, умро и сахрањен (1925.) у манастиру Гретегу, уз многобројно свештенство.

2. Црквено-књижевни рад

Прота Василије Николајевић волео је писану реч. Широкој црквеној јавности познат је искључиво по свом *„Великом џијику“*. Међутим, то дело ни изблиза није једино што је прота написао.

У овом раду ћемо навести његова најважнија штампана и рукописна дела.

2.1. Штампана дела

Василије Николајевић је још као млади капелан почео да пише и објављује беседе и чланке у часописима у Београду и Панчеву. Писање за часописе наставио је и касније. Писао је за часописе: „Пасџир“, „Сион“, „Бесега“ („Тешка служба њасџира њравославне цркве“; 1868.), „Православље“, „Духовна бесега“, „Духовни зборник“, „Хришћански весник“, „Пасџирска реч“ и „Весник Срјске цркве“ („Две џри на још неколико речи од Мил. Анђелковића“; 1904).

У почетку је писао и за политичке листове, али је то убрзо напустио.

Сагледавајући црквени живот, приметио је да нема довољно књига неопходних свештеницима. Стога је почео да, прво за своје парохиске потребе, преписује обреде из руских књига које је налазио у манастирима. То је уједно био почетак његовог старања и његове жеље да се сви свештеници могу снабдеи потребним књигама.

2.1.1. Чини благословенија и освјашченија цркве и јеја разних утвареј

Када је из требника Петра Могиле, којег је нашао у манастиру Велика Ремета и из других књига, пронађених у другим манастирима Николајевић преписао разне

³ РОМС; М 9.983. стр. 177-179.

⁴ Исто; стр. 188.

обреле, објавио је 1869. године, са благословом патријарха Самуила Маширевића, своју прву књигу. То је зборник обреда којој он даје поменути наслов.⁵

Требник, између осталог, садржи чин резања славског колача, српског митрополита Михајла, из 1862. године. То је прво објављивање овог обреда у неком штампаном требнику.⁶

2.1.2. Дополнитељни требник

Године 1887. прота Николајевић штампа свој „*Дойолнишељни требник*“. За материјал приликом припремања овог требника обратио се свом дугогодишњем пријатељу, Митрополиту Србије Михајлу, који је тада био у егзилу у Кијеву, да му оданде пошаље молитве, које су му недостајале, што је Митрополит и учинио. Друго издање, допуњено новим последовањима, штампано је 1911. године.⁷

2.1.3. Велики типик

Чувена, и многима једино позната књига проте Василија Николајевића, „*Велики типик*“ издата је 1892. године.⁸ Друго издање изашло је из штампе 1905. године; треће издање 1929. године, када прота већ није био жив, а четврто, исправљено и допуњено издање, 1971. године, у издању Св. архијерејског синода. Године 1984. одштампано је још једно издање, али је то само фототипско издање оног из 1971. године.⁹

Мотив за писање ове књиге било је, по сведочењу проте Василија, велико непознавање богослужбеног поретка од стране свештенства, а с тиме и постојање великих разноликости и неправилности у богослужењу. Уз то, књиге су биле скупе и тешко доступне за набавку. Мало која црквена општина је имала комплетне богослужбене књиге, па тако није било ни типика у свим црквама. Прота је желео да писањем свога Типика допринесе побољшању таквог стања.

Предлошци које је користио за „Велики типик“ били су руски типичи и друге књиге штампане у Москви и Петрограду, али и српски текстови из часописа „*Босанско-херцеговачки исјочник*“ и „*Дабро-босански исјочник*“ из Сарајева и „*Хришћански весник*“ из Београда.

Свети архијерејски синод Карловачке митрополије одобрио је „Велики типик“ за употребу, као школске књиге, у Богословији.

2.1.4. Апостоли празнични и недељни

Књига „*Ајосјоли љразнични и недељни*“, коју је прота приредио за учнике основних школа изашла је из штампе 1901. године. „Апостол“ је имао још три издања: друго, непознате нам године изласка из штампе; треће, штампано 1912. године;¹⁰ и четврто, фототипско издање Св. архијерејског синода, 1961. године.

Садржи одељке за читања апостолских посланица, уз одговарајуће прокимене, за празничне и недељне дане кроз целу годину, на црквенословенском језику. Текст је упоредо писан словенским писмом и савременим српским писмом.

⁵ Слика бр. 2.

⁶ Владимир Вукашиновић „Велики вход“; стр. 102-103.

⁷ Слика бр. 3.

⁸ Слика бр. 4.

⁹ Слика бр. 5.

¹⁰ Слика бр. 6.

2.1.5. Практични свештеник

„Српски Сион“, званичан лист Српског православног архиепископског синода Митрополије карловачке, покренуо је 1907. године едицију „Практична библиотека за свештенике“. Прота Василије је за ту едицију приредио зборник практичних питања и одговора везаних за свештеничку делатност, у две свеске (1907, 1910.), под називом „Практични свештеник“. У обе свеске укупно се налазе 293 питања и одговора.

2.1.6. Свештенички календар

Прота Василије је уређивао „Свештенички календар“ за 1908, 1909. и 1910. годину. Идеја је била да по угледу на остале сталеже (лекари, учитељи, адвокати...) и свештеници имају свој стручни календар, у ручној (цепној) форми. Поред календарског дела, календар садржи разне текстове, корисне за свештеничку праксу: поредак читања јевнђеља, одредбе типика, чланци истакнутих богослова из области црквеног права, пастирског богословља, психологије, катихетике и сл.

Након изласка три годишта, прота Василије је одустао од тог посла јер је „видео да наше свештеништво не мари за књигу, ња ма она њему њошредна била“.

2.2. Рукописи

Штампани текстови протe Василија Николајевића нису једина његова писана дела.

Постоји велики број рукописа који су иза њега остали: беседе, богословски чланци, преводи, преписи текстова других аутора, аутобиографски подаци, хронолошки подаци о Иригу, подаци о приликама у Карловачкој митрополији, подаци о црквено-народним обичајима у Иригу, о друштвеном животу у Сремској жупанији, као и разне друге забелешке, међу којима су и записи на маргинама књига.

Већина рукописа се чува у Рукописном одељењу Матице српске у Новом Саду, а мањи број се налази у Парохијском звању Николајевском у Иригу.

2.2.1. „Теолошки чланци и беседе“¹¹

Ова рукописна књига представља скуп листова исписаних руком протe Василија Николајевића, увезаних у књигу. Књига је без наслова, а поменути наслов је вероватно дат приликом евидентирања у Рукописном одељењу Матице српске.

Књига садржи разне кратке богословске, поучне и историјске текстове. Неке текстове прота је сам написао, неке је преписао од других аутора, а неке је преводио. Већина текстова је преписана од других аутора. Ти текстови су му засигурно били извор и инспирација за писање и проповедање.

Но, без обзира да ли је текстове писао, преводио или преписивао, књига представља његов труд и знак је да се бринуо за своје духовно, морално и богословско узрастање, као и да је то користио у свом животу и пастирском раду.

У књизи се налазе:

Преводи текстова аутора са немачког говорног простора: Франца Јозефа Рудигера, римокатоличког бискупа Линца и професора црквене историје и канонског права (беседе на разне празнике); Јохана Шмита (разни кратки богословски текстови на библијске теме) и Преводи из „Palmer“-а (три беседе, свака под насловом „Нова година“).

¹¹ РОМС; М 11.178.

Беседе:**На разне њразнике.**

Поздравне: Патријарху Герману Анђелићу (више поздрава и здравица); Великом жупану сремском Ервину пл. Чеху (више поздрава и здравица); Бану грофу Хуену Хедерварију; Патријарху Георгију Бранковићу, приликом његове инсталације, и неколико поздрава другим приликама; Епископу бачком Василијану Петровићу, администратору Карловачке архидијецезе; престолонаследнику Александру, приликом посете Иригу; патријарху Димитрију, приликом посете и служења Литургије у Иригу; говор на производству у протојереја; говор приликом уручења орде на Св. Саве.

Поуке одређеним категоријама верника и у одређеним приликама: невести, младожењи, ученицима при почетку школе, богословима при почетку школе, богословима при завршетку школе, приликом обнове цркве и др.

2.2.2. Речник¹²

Прота Василије је оставио иза себе и један речник у рукопису.

То је црквенословенско-српско-немачко-латински речник, написан 1890. године. Садржи 15.681 реч.

Речник је остао у рукопису, тј. никада није штампан и објављен.

2.2.3. Беседе¹³

Међу рукописима проте Василија Николајевића налази се 181 беседа. Од њих су: 133 црквене проповеди, 20 поздравних беседа, 9 поука одређеним категоријама верника у одређеним приликама (невести, младожењи, ђацима...), 19 орација (посмртних говора). Некоме се може учинити да за 57 година свештеничке службе то није велики број проповеди. Али, ако се узме у обзир да прота није све проповеди писао, да је чак више волео да произноси ненаписане проповеди „*наизуст*“, и упоређујући то са другим, па и данашњим свештеницима, бројка је импозантна.

Неке беседе се налазе у рукописним књигама, а неке на самосталним листовима папира.

Таксативно ћемо навести проповеди, по тематици:

ТЕМА ПРОПОВЕДИ	БРОЈ ПРОПОВЕДИ НА ТУ ТЕМУ
На Нову годину	12
На Богојављење	4
На Св. Саву	8
На Св. влмч. Георгија	1
На Ивањдан	1
На Петровдан	4
На Преображење	4

¹² РОМС; М 10.496.

¹³ РОМС; разних сигнатура.

На Малу Госпојину	1
На На Ваведење	9
На Св. Николу	41
На Божић	2
На Св. Стефана	4
У IV недељу Вел. поста	1
На Велики петак	8
На Васкрсење	19
На Спасовдан	2
На Духове	3
У недељу по Воздвижењу	1
У Нед. 10. по Духовима	1
О часном Крсту	3
О Марти и Марији	1
О васпитању деце	1
О вредности душе	1
Поука невести	1
Поука младожењи	1
Ученицима при почетку школе	1
Богословима при почетку школе	1
Богословима при завршетку школе	1
При уводу свештеника у парохију	2
При обнови цркве	1
О храмовној слави (завршетак)	1
„На празник Богородице“	1
Поздрави и здравице	17
Орације (посмртна слова)	19
О родољубљу, црквенољубљу, молитви за цара Јосифа...	1
О 60-тогодишњици владавине цара Ф.Ј. I. Беседа на благодарењу у цркви. (Дакле, то је 1908.)	1
Похвала Патријарху Георгију	1
Укупно	181

Најупечатљивије кратке делове беседа ћемо цитирати.

„(...) На данашњи, ејо, велики блаї дан заори се свуда ілас анђела који је женама мироносицама, казав им шїо іфражиїе живоїа међу мрїївима, донео небесну вестї радостїну: 'Христїос воскресе!' Воскресе мученик іолїоїски, а њиме ірану іролећно сунце васколиком свеїу и човечансїву. (...) Сїїоїа, ако икад, оно на данашњи свеїли іразник као Србин и свешїеник србски довикујем вама и сваком Србину и драїу: Пресїјани Србине! Досїа си сарањивао врлине. Саг ітреба и ти да васкрснеш и васкрсаваш сарањене врлине! (...)“ (На Воскресеније Христово, 1890.)

„Као шїо іосле дуїе зиме када цела іприрода оживи, шїо іїиїце умилним своїим іласом хвале и славе Боїа шїо је сачувао живоїи њихов, іїако, дл. христїїјани, сви христїїјани ітреба да хвале и славе Боїа шїо смо исїод сјени Закона ірешли у нову блаїодатї Божију која је сїасиїелна свима жудња. Треба, велим, да хвалимо и славно Боїа шїо смо дочекали дан када се чини сїомен великої ової дана када је Христїос Сїасиїељ, іосле іїешких мука мрїїав у ірод (іоложен ???), силом дожесїивене своје моћи као іодедиїељ ада жив из ірода васкрсао да іокаже свеїу да је наука коју је іроїоведео с неба, да је Он законодавац еванїелске блаїодатїи, једном речју да је Он син живоїа Боїа који је заїо на земљу дошао да нам іокаже која је воља Божија, како ітреба христїїјани да живе, іа да би нас са Оцем недеским іомирио и ірехе наше на седе іримио. За нас је іосїрадао, на крстїу расїеїи умро, а данас као жив из ірода васкрсао. (...)“

(На Васкрсење; sine anno et loco)

2.2.4. „Родослов породице Васе Николајевића“¹⁴

Рукописна књига под овим називом писана је у дугом временском раздобљу од 19 година (1902-1921).

У књизи се налазе подаци о протином пореклу. Међутим, то је и својеврсна мемоарска књига, у којој су забележени многи догађаји, на основу којих се може сагледати живот овог изузетног свештеника и црквеног делатника, али и општа ситуација у друштву или у свету (као што је први светски рат и др.).

2.2.5. „Аутобиографија“¹⁵

Тематика коју обрађује овај рукопис готово је идентична са рукописном књигом „Родослов ...“.

Међутим, то су ипак два засебно писана дела. Иако обрађују исте теме и ситуације, описи нису идентични, а постоје и белешке о неким догађајима у једном, којих нема у другом спису.

Као и у „Родослову“ и у „Аутобиографији“ поред родословних и аутобиографских података налазе се и описи опште ситуације у друштву или у свету.

2.2.6. „Дневник 1906 – 1923“¹⁶

Прота Василије водио је дневник пуних 17 година, од 1906. до 1923. године, готово за сваки дан.

У Дневнику прота износи много метеоролошких података за сваки дан вођења.

Поред података из протиног приватног, породичног, живота и дешавања у

¹⁴ РОМС; М 9.983.

¹⁵ РОМС; М 19.201.

¹⁶ РОМС; М 11.114.

Иригу, из Дневника се могу сагледати и нека општа дешавања у друштву, држави, али и међународни догађаји (рат, освајања, примирја...) и протина виђења тих прилика.

„Читуља ктитора и приложника храма Св. Николајевске цркве“

„Читуља“ је рукописна књига, увезана у кожни понав.

Као разлоге за установљење ове књиге прота Василије је навео: „Пошито њак љри цркви овој не нађох чийуље кийиџора и љриложника храма овој, џто да се не би љредала заборавности имена оних кийиџора и љриложника, као и свих ових који за време моје љриносе, и оних који ће у будуће љрилаџати, набавио сам 1879. џодине ову књију (...) с џим да се у њу уџисују имена честийиџих дародаваца, вечної џоме-на ради, и као шџо сам ја с овим џочешак учинио, џако молим и заклињем свакоџа браџа, који џосле мене овом црквом и џарохиџом уџрављао буде, да савестно уџису-је имена нових кийиџора и љриложника, како у чийуљу живих (...), џако и у чийу-љу умрлих (...).“

Читуља је подељена на четири целине:

1. **Имена живих кийиџора и љриложника;**
2. **Пароси Св. Николајевске цркве;**
3. **Сџисак кийиџора и љриложника са биоџрафским џодацима и добротинствима учињених цркви;**
4. **Поменик уснулих кийиџора и љриложника.**

Поред имена добротвора и дарова које су принели, прота је уписао и њихове кратке биографије.

Свако поглавље ове књиге има остављене празне странице за дописивање.

2.2.8. Ауторски теолошки текстови

У рукописној грађи налазе се текстови који су несумњиво ауторски текстови Василија Николајевића. Најкомплетнији богословски текст је текст:

Свете тајне¹⁷

Ово је богословски текст који садржи поглавља:

I	Тајна св. кришћења;
II	Тајна Мирџомазанија;
III	Тајна св. Причешћа;
IV	Тајна св. исџовести и Причешћа.
V	Тајна брака

Рукопис је некомплетан тј. недостају неке стране.

2.2.9. Преводи

Међу рукописима проте Василија Николајевића налазе се преводи текстова са немачког, руског и црквенословенског језика. Ти преводи указују на протин интелектуални и образовни профил.

¹⁷ РОМС; М. 10.040.

2.2.9.1. Преводи са црквенословенског

2.2.9.1.1. Превод литургије Св. Василија Великог¹⁸

Ово је превод молитава Литургије Св. Василија Великог на савремени, говорни, српски језик.

Рукопис јесте *sine anno*, али ипак сматрамо да ово никако није могао бити преписани туђи превод, јер се тада служило на црквенословенском језику, а објављених превода тада није било (први штампани превод на савремени српски језик, и то *Златоустове* Литургије објавио је о.Јустин Поповић 1922. године; дакле, годину дана пре протине смрти).

Превод можда није баш богословски кристално избрушен у финоћи, али је ипак у главним цртама приближан преводу данашњег званичног службеника на српском језику.

2.2.9.1.2. Поредак освећења воде¹⁹

Превод проте Николајевића и савремени превод овог поретка су готово идентични, а разлике између њих су углавном стилске природе.

2.2.9.2. Преводи са немачког

2.2.9.2.1. „Шѿа је ѿпросвеѿа?“ Им. Канѿ

Чињеница да је прота Василије Николајевић превео текст Имануела Канта говори нам да је морао одлично владати немачким језиком, и то философским, а не колоквијалним.

Превод је из 1890. године.

2.2.9.2.2. Преводи текстова Јохана Шмита

2.2.9.2.3. Преводи из „Palmer“-а

2.2.9.2.4. Преводи Рудигира

Преводи под бројевима 2-4 налазе се у раније поменутој рукописној књизи, названој „Теолошки чланци, беседе и историографске белешке о Иригу“.

2.2.9.3. Превод са руског

2.2.9.3.1. „Поученије на васкрсение Христѿово!“

Закључак

Прота Василије Николајевић био је угледан и уважен свештеник за живота, али је доцније, па све до данас неправедно потиснут, маргинализован и готово заборављен у црквеном животу. Једино по чему се још памти је то да је аутор „Великог типика“.

Међутим, прота Василије је био изузетно вредан прегалац на пољима црквене књижевности, пастирског деловања и друштвених активности. Са великим жаром је богослужио, проповедао, али и радио на поправкама и опремањима своје цркве.

Иако је црквеној јавности познат искључиво по свом „Великом типику“, то ни изблиза није једино што је прота написао. Писао је много: ауторске текстове, пре-

¹⁸ Исто.

¹⁹ Исто.

воде, преписивао и бележио туђе стручне теолошке радове, беседе, сентенце... И све то се налази у рукописима, штампаним књигама и чланцима у часописима.

Ово сврстава проту Василија Николајевића ред у изузетних свештеника и плодних црквених писаца.

Без обзира да ли је текстове писао, преводио или преписивао, његов труд је знак се да се бринуо за своје духовно, морално и богословско узрастање, што је користио у свом животу и пастирском раду.

Стога прота Василије Николајевић заслужује да га се не заборави, односно, за службу да се врати у сећање црквених људи.

БИБЛИОГРАФИЈА

Извори

а) Рукописи Василија Николајевића

Ознака иза наслова је сигнатура у Рукописном одељењу Матице српске у Новом Саду

Аутобиографија (фотокопија) — М 19.201

Беседе и др. — М 10.040

Дневник 1906–1923. — М 11.114

Проповеди и говори — М 10.678

Родослов породице Васе Николајевића — М 9.983

Теолошки чланци, беседе и историографске белешке о Иригу — М 11.178

Црквенословенско-српски речник, написан 1890. — М 10.496

Читуља = Читуља живих ктитора и приложника цркве иришке храма Св. Оца Николаја 1879.

б) Штампане књиге Василија Николајевића

Николајевић, јереј Василије, *Велики ѿиийик (Усѿав црквени)*, прво, издање, издање аутора, Нови Сад, 1892.

Николајевић, протојереј Василије, *Велики ѿиийик (Усѿав црквени)*, друго, поправљено издање, Српска манастирска штампарија, Срем. Карловци, 1905.

Николајевић, протојереј Василије, *Велики ѿиийик (Усѿав црквени)*, треће издање, Стеван Ђ. Стратимировић, Срем. Карловци, 1929.

Николајевић, протојереј Василије, *Велики ѿиийик (Усѿав црквени)*, четврто, исправљено и допуњено издање, Свети архијерејски синод СПЦ, Београд, 1971.

Николајевић, Василије, *Дойолнийѿељни ѿредник*, 2. изд. Карловци, 1911.

Николајевић, Василије, *Чини блаѿословенија и освјашченија цркве...*, Београд, 1869.

Литература

Примарна:

Вукашиновић, Владимир, *Велики вход, Огледи из срѿској лиѿурѿијској ѿредања: XIII–XXI век*, ПБФ, Београд, 2015.

Николић, Петар, „Боѿослужбене књиѿе Карловачке миѿројолије у XIX столећу“, *Саборносѿи*, часопис Одбора за просвету и културу Епархије Пожаревачко-браничевске бр. 10 (2016); стр. 101-128.

Секундарна:

Служедник, Свети архијерејски синод СПЦ, Београд, 1998.

Велики Тредник, Епархија рашко-призренска, Призрен, 1993.

Скраћенице

РОМС = Рукописно одељење Матице српске (број иза је каталoшки број)

М 9.983 = Родослов породице Вaсе Николајевића

М 10.040 = Беседе и др.

М 10.496 = Црквенословенско-српски речник, написан 1890.

М 11.114 = Дневник 1906 – 1923.

М 11.178 = Теолошки чланци, беседе и историографске белешке о Иригу

М 19.201 = Аутобиографија (фотокопија)